

dr Antoaneta Radočaj-Jerković, mr Majda Milinović

Umjetnička akademija u Osijeku, Hrvatska

antoaneta.radocaj.jerkovic@gmail.com; milinovic.majda@gmail.com

FAKTORI I OKOLNOSTI KOJE UTJEČU NA VRSTU I SMJER MOTIVACIJE ZA SUDJELOVANJE UČENIKA U ŠKOLSKIM PJEVAČKIM ZBOROVIMA

Sažetak

Nastava glazbe tijekom povijesti bila je najčešće usko povezana uz pjevanje. Školski zbor, tradicionalno gledano, predstavlja središnju izvannastavnu glazbenu aktivnost, no posljednjih godina primjetan je pad u kvaliteti te skupine pjevačkih ansambala. Neka istraživanja pokazuju da postoje uvjerenja učitelja i roditelja kako pjevanje u zboru utječe na poboljšanje socijalnih vještina učenika, njihovu druželjubivost i otvorenost. Također, smatra se da zbarsko pjevanje razvija osjećaj samopouzdanja, odgovornosti, sklonosti za društveno koristan rad, kompetentnosti za rad u skupinama te na razvoj emocionalnih osobina kao što su empatičnost i emocionalna osjetljivost. Kako zbarsko pjevanje, osim glazbenog, pokazuje i velik odgojni te kulturno-socijalni potencijal, važno je razmotriti čimbenike koji utječu na smanjenje učeničkog interesa za sudjelovanjem. S tim u vezi, autorice razmatraju pitanje motiviranosti današnjih učenika za pjevanje u školskim zborovima. Cilj istraživanja bio je utvrditi razloge zbog kojih se učenici najčešće odlučuju pristupiti pjevačkom zboru škole, ali i razloge i okolnosti koje dovode do odustajanja. U tu svrhu ispitano je mišljenje učenika i učitelja jer se željelo ustanoviti postoje li razlike u percepciji između skupina. Istraživanje je provedeno na uzorku od 989 učenika osnovnih i srednjih općeobrazovnih i glazbenih škola te 199 učitelja glazbe u općeobrazovnim i glazbenim školama s područja Republike Hrvatske. Rezultati pokazuju da učitelji dobro uočavaju faktore i okolnosti koje utječu na motivaciju učenika te da učenici koji se odlučuju za pjevanje u zboru to čine kako bi zadovoljili svoje glazbene afinitete, ostvarili potrebu za zajedništvom te osjećajem osobnog napretka i priznanja drugih.

Ključne riječi: motivacija, izvannastavne aktivnosti, zbarsko pjevanje, školski zborovi.

Uvod

Motivacija je pokretačka snaga ljudskoga uma koja se u psihologiji najčešće definira kao stanje u kojemu je pojedinac *iznutra* pobuđen nekim potrebama, porivima, željama ili motivima na određeno ponašanje usmjereno prema postizanju određenoga cilja, koji izvana djeluje kao poticaj na ponašanje (Petz, 2005).

Reeve (2010) smatra da je intrinzična motivacija odgovor naših unutarnjih potreba koja nas navodi na određenu aktivnost i određuje njezin smjer, intenzitet i trajanje. Riječ je o spontanom ponašanju u kojemu ljudi slijede svoje interese. Ukoliko je sama aktivnost, što je u ovome slučaju školski pjevački zbor, učeniku dovoljno poticajan motiv, pretpostavlja se da je takva osoba intrinzično motivirana, odnosno da ima prirodenu sklonost da slijedi svoje interese, što upućuje na to da se intrinzično motivirane osobe nekom aktivnošću bave radi osobnoga zadovoljstva. Za razliku od unutrašnjih, intrinzičnih motiva, koji se smatraju odrazom osobnoga cilja i interesa za određeno područje i postignuće, ekstrinzična se motivacija odnosi na motivaciju koja svoj izvor ima u vanjskim utjecajima i poticajima, što se u školskome okruženju najčešće manifestira nagradama u obliku ocjena, pohvala i poklona, ali i kaznama. Prema Andrić, Čudina (1991) nagrade, kao i pohvale, obično povoljnije djeluju na motiviranost nego kazne i pokude pazeći pritom na različit pristup svakom pojedincu. Dakle, ekstrinzična se motivacija smatra okolinski stvorenim razlogom da se započne i ustraje u nekom ponašanju.

Lazibat i Dumičić (2002) ističu kako su ljudski motivi zasnovani na svjesnim i podsvjesnim potrebama. Neke su potrebe primarne – fiziološki zahtjevi za vodom, zrakom, hranom, snom i stanom, dok se sekundarnima mogu smatrati potreba za samopoštovanjem, statusom povezanosti s drugima, ljubavi, postignućem i samodokazivanjem. Navedene potrebe kod različitih pojedinaca variraju u vremenu i intenzitetu, a za poticaj pojedinca na određeno djelovanje zaslužni su motivatori.

Vizek Vidović, Rijavec, Vlahović – Štetić i Miljković (2014), s obzirom na polazne pretpostavke, teorije motivacija dijele u dvije šire skupine: teorije potreba i kognitivističke teorije. Teorije potreba uključuju teorije nagona, socijalnih potreba, Maslowljevu teoriju hijerarhije potreba i teorije uvjetovanja. Zajedničko shvaćanje teorija potreba jest da je motivirano ponašanje uzrokovano određenim stanjem unutrašnje napetosti koja potiče organizam na djelovanje kojim se želi postići smanjenje napetosti i neugode te ponovno uspostaviti unutrašnju ravnotežu praćenu osjećajem ugone i zadovoljstva. U psihološkom se razmišljanju takva unutrašnja napetost doživljava kao potreba. Maslowljeva piramida potreba hijerarhijski je uređena na temeljne ili egzistencijalne potrebe (zadovoljenje fizioloških potreba te potreba povezanih sa ostvarenjem životne sigurnosti). Iznad njih nalazi se skup psiholoških potreba, što uključuje potrebu za pripadanjem kao i uvažavanjem. Te se potrebe zadovoljavaju ostvarivanjem bliskih odnosa s drugim ljudima, sklapanjem prijateljstava, uključivanjem u udruženja i sličnim aktivnostima koje učenici mogu ostvariti u izvannastavnim i izvanškolskim aktivnostima. Nadalje, na najvišoj se razini piramide nalazi potreba za samoostvarenjem, odnosno želja za kontinuiranim rastom i razvojem. Samoostvarenje uključuje korištenje vlastitih sposobnosti i talenata, ispunjenje poziva, sudbine ili misije, a može se očitovati i u umjetničkom izražavanju. Druga su šira skupina teorije motivacije

temeljene na kognitivističkom pristupu koje motive shvaćaju kao razmjerno stabilne stečene dispozicije utemeljene na spoznaji o vlastitim mogućnostima u različitim situacijama postignuća.

Zborsko pjevanje u školama

Uz program redovite nastave, učenici se često odlučuju za sudjelovanje u izvannastavnim i izvanškolskim aktivnostima koje upotpunjuju njihovo slobodno vrijeme, a odabiru ih u skladu sa svojim interesima i potrebama. Rad u izvannastavnim aktivnostima, pa tako i u aktivnostima zborskog pjevanja, razlikuje se od redovne nastave u pogledu organizacije, metoda i oblika rada, sadržaja nastave koji trebaju značajnije korespondirati s interesima učenika. Previšić smatra da prednosti rada u izvannastavnim aktivnostima leže u aktivnostima koje su nespurtane strogim programima, radom za ocjenu, strahom od neuspjeha, kazne ili prestiža te da učenik sudjeluje u njima s namjerom da produbi svoje znanje, da se zabavi, razonodi, da ugodno i korisno provede vrijeme izvan nastave (Previšić, 1987). Izvannastavne glazbene aktivnosti, prema Vukasoviću, doprinose razvoju estetske kulture škole stvaranjem pozitivnog odnosa prema umjetničkom stvaralaštvu te pomažu i doprinose ostvarivanju estetskih zadataka odgoja. One su prikladne u suzbijanju kiča, šunda, industrije zabave i drugih nepoželjnih pojava u području kulture, umjetnosti i čovjekova života uopće (Vukasović, 1999) te ih se zbog takvog multidimenzionalnog djelovanja može smatrati podjednako važnima za odgoj, estetski odgoj, ali i za glazbenu struku. Vidulin-Orbanić (2008) navodi kako je psihološko i kulturno-estetsko načelo primjenjivo u svim varijetetima izvannastavnih glazbenih aktivnosti. Štoviše, izvannastavne glazbene aktivnosti utječu na i otvaraju prostor boljem ostvarivanju ciljeva i zadataka redovne nastave jer doprinose širenju učenikovih horizonata. Povezanost izvannastavnih glazbenih aktivnosti s redovitom nastavom izravno doprinosi unaprjeđenju učenikovih glazbenih znanja, vještina, sposobnosti te utječe na stvaranje pozitivnih kulturnih navika podjednako promoviranih u oba oblika nastavnog rada. Prema rezultatima više istraživanja (Šiljković, Rajić, Bertić 2007, Vidulin-Orbanić, 2008, Zrilić, Košta 2009, Mlinarević, Brust Nemet 2012, Dubovicki, Svalina, Proleta 2014, Krnić, Grgat 2015), pjevački zbor najprisutnija je glazbena izvannastavna aktivnost u hrvatskim školama. Šulentić Begić navodi da su voditelji školskih pjevačkih zborova suočeni s brojnim problemima koji im otežavaju rad. Kao ključne probleme ističe: oslabljen interes učenika za pjevanje u školskim zborovima, nemogućnost organizacije rasporeda, preopterećenost učenika nastavnim sadržajima i satnicom, suprotstavljenost drugih oblika potrošnje glazbe kroz medije i samostalan odabir glazbe za pasivno slušanje (Šulentić Begić, 2010). Za ostvarenje uspjeha u zborskom pjevanju osim postizanja pozitivne, ugodne i suradničke atmosfere potrebno je stvoriti preduvjete za usvajanje osnovnih pjevačkih kompetencija koje iziskuju za učenike ponekad zamorne postupke vježbanja. Stoga je nastavne metode i

oblike rada potrebno podjednako prilagoditi pravilima i preporukama za rad u izvannastavnim aktivnostima kao i karakteristikama praktičnog i umjetničkog rada u procesima usvajanja i razvijanja glazbenih, pjevačkih vještina i sposobnosti (Radočaj-Jerković, 2016). Tako organizirana nastava rezultirat će glazbeno i estetski relevantnijim učinkom, a kod učenika može doprinijeti razvoju pozitivnih osjećaja kao što su samopoštovanje, odgovornost, samopotvrđivanje, empatičnost, kompetitivnost te pozitivnih radnih navika, spremnosti za timski i suradnički rad, elemenata intrinzične motiviranosti za napredovanje i slično. Osnovna je pretpostavka za razvijanje navedenih pozitivnih karakteristika kod učenika visoka razina motiviranosti za usvajanje znanja i vještina koje su predmet poučavanja na nastavi, a budući da učenici samostalno odabiru svoje izvannastavne aktivnosti, njihova je motivacija izrazito visoka te lakše usvajaju nova znanja (Mlinarević, Brust-Nemet, 2012). Vrlo značajan faktor koji pridonosi porastu motivacije učenika za rad u pjevačkom zboru odabir je zanimljivog repertoara za pjevanje. Budući da rad u nastavi zbora karakterizira sloboda u odabiru nastavnih sadržaja, a to u slučaju pjevačkog zbora znači slobodu u odabiru repertoara za pjevanje, nužno je repertoarnim odabirom potaknuti interes učenika za rad i vježbanje. Pri procjeni i odabiru skladbi za pjevanje učitelji se najčešće vode estetskim, glazbenim i didaktičko-metodičkim kriterijima kojima je, ako je moguće, potrebno pridodati učeničke interese, želje i sklonosti (Radočaj-Jerković, 2009). To neće uvijek biti moguće jer se repertoarne preferencije učenika često neće podudarati s učiteljevim glazbeno-estetskim, pjevačko-razvojnim i odgojno promišljenim odabirom. No, važno je istaknuti potrebu uvažavanja učeničkog interesa kao selekcijskog faktora pri odabiru repertoara za pjevanje koji će ponekad pridonijeti ili, u slučaju lošeg odabira, otežati ostvarenje nastavnog uspjeha.

Arasi smatra da zbarsko pjevanje u školama neosporno prvenstveno doprinosi razvoju glazbenih sposobnosti i vještina učenika, no da ne treba zanemariti i mogućnost dostizanja izvanglazbenih ciljeva kao što su: osobni rast i razvoj učenika, porast samopouzdanja, unapređenje procesa socijalizacije i stjecanje navika suradničkog djelovanja (Arasi, 2008). Neka istraživanja pokazuju da sudjelovanje učenika u aktivnostima zbarskog pjevanja s jedne strane može pomoći u razvijanju pozitivnih oblika ponašanja, kao što su razvoj radne discipline, koncentracije i usredotočenosti, dok s druge strane mogu predstavljati pozitivnu i opuštajuću distrakciju u stresnim razdobljima školskog života (Kokotsaki i Hallama, 2011). Clift i Hancox su, u istraživanjima provedenima na članovima sveučilišnih zborova s dugogodišnjim pjevačkim iskustvom, ustanovili da pjevači smatraju da je pjevanje u zboru doprinijelo njihovom socijalnom, emocionalnom i duhovnom razvoju. Kao najznačajnije dobrobiti ispitanici ističu upoznavanje novih ljudi, porast optimizma te razvoj osjećaja za zajedništvo (Clift i Hancox, 2001). Također, smatra se da zbarsko pjevanje razvija osjećaj samopouzdanja, odgovornosti, sklonosti za društveno koristan rad, kompetentnosti za rad u skupinama te na razvoj emocionalnih osobina kao što su empatičnost i emocionalna osjetljivost (The

Chorus Impact Study, 2009). Nedavno provedeno europsko istraživanje o pjevačkim navikama djece i mladih Europski upisnik mladih pjevača (European Young Singers Inventory) također ističe utjecaj zborskog pjevanja na povećanje samopouzdanja, razvoj uvjerenosti i sigurnosti pri javnom nastupanju te općenito pozitivniji i optimističniji pristup životu (Benoy, 2015).

Metoda

Cilj i problem istraživanja

Cilj istraživanja bio je identificirati motivacijske čimbenike i okolnosti koji utječu na odabir zborskog pjevanja kao aktivnosti slobodnoga vremena. U skladu s postavljenim ciljem utvrđeni su sljedeći problemi istraživanja:

1. ispitati mišljenje učenika o razlozima zainteresiranosti i nezainteresiranosti za zborsko pjevanje
2. ispitati mišljenje učitelja o razlozima zainteresiranosti i nezainteresiranosti učenika za zborsko pjevanje s obzirom na vrstu škole u kojoj djeluju kao zborovođe
3. usporediti mišljenja učitelja i učenika.

Uzorak ispitanika

Istraživanje je provedeno s dvije skupine ispitanika – s učenicima i učiteljima. Uzorak učenika čini 989 ispitanika, učenika osnovnih obveznih, srednjih općeobrazovnih škola te osnovnih i srednjih glazbenih škola s područja istočne i centralne Hrvatske.

S obzirom na spol, struktura je uzorka učenika sljedeća: 81 posto učenice, a 19 posto učenici. Prosječna je dob ispitanih učenika 13,5 godina, a ukupni raspon godina kreće se od šest do devetnaest godina starosti.

Uzorak učitelja čini 199 ispitanika koji djeluju kao zborovođe školskih pjevačkih zborova u osnovnim i srednjim, općeobrazovnim i glazbenim školama na području 13 županija u Republici Hrvatskoj. Najveći postotak učitelja (84 %) nastavnici su glazbene kulture i umjetnosti (VSS), prosječnog radnog staža od približno 15 godina.

Instrument i postupak istraživanja

Za potrebe istraživanja izrađena su dva anketna upitnika. Anketni upitnik za učenike sadržavao je pitanja s mogućnošću višestrukih odgovora i pitanja s reduciranom Likertovom skalom od dva stupnja s vrijednostima: 1 = slažem se 2 = ne slažem se. Anketiranje učenika provelo se sukladno odrednicama Etičkog kodeksa u istraživanju s djecom (2003). Istraživanje je provedeno u sklopu redovne nastave zborskog pjevanja nakon primljene suglasnosti ravnatelja škola i roditelja učenika.

Anketni upitnik za učitelje sadržavao je pitanja s mogućnošću rangiranja tvrdnji prema važnosti na skali od jedan do sedam (pri čemu ocjena jedan predstavlja najvažniju činjenicu, a ocjena sedam najmanje važnu činjenicu). Nakon anketiranja i prikupljanja podataka realizirana je obrada podataka. Izračunati su osnovni statistički parametri te prikazani deskriptivni podaci. Rezultati su prikazani tablično.

Rezultati i diskusija

Ispitanici su, iskazivanjem slaganja ili neslaganje s 25 ponuđenih tvrdnji – motivatora, trebali procijeniti smatraju li ih važnima. Primjetno je da su učenici izrazili snažnu sklonost prema glazbenim aspektima zborskog pjevanja te želju i potrebu za timskim djelovanjem, zajedništvom, druženjem i osjećajem pripadnosti grupi, suradnjom, njegovanjem pozitivnih međuljudskih odnosa te ostalim oblicima kolektivnog djelovanja i ponašanja koji utječu na realizaciju glazbene i društvene uloge zborskog pjevanja (tabela 1).

Tabela 1. Afinitet prema pjevanju i zajedništvu

Redni br. odg.	Afinitet prema pjevanju i zajedništvu	Slaganje		Neslaganje	
		Broj odg.	%	Broj odg.	%
1.	Volim nastupati sa zborom	941	95,1	48	4,9
2.	Volim putovati sa zborom	972	98,3	17	1,7
3.	Volim se družiti s prijateljima iz zbora	961	97,2	28	2,8
4.	Sviđaju mi se pjesme koje pjevamo	865	87,5	124	12,5
5.	Sviđa mi se radna, stvaralačka atmosfera koju imamo na zboru	856	86,6	133	13,4
6.	Sviđa mi se vesela atmosfera	947	95,8	42	4,2
7.	Sviđa mi se voditelj/voditeljica	955	96,6	34	3,4
8.	Svjestan sam vlastite vrijednosti unutar zbora	801	81	188	19
9.	Osjećam pripadnost zboru	874	88,4	115	11,6
10.	Važan mi je osjećaj mog doprinosa zajedničkom uspjehu zbora	867	87,7	122	12,3
11.	Sviđaju mi se izazovi koje donosi priprema novih projekata	874	88,4	115	11,6
18.	Pjevanje u zboru pridonosi mom osjećaju da radim nešto korisno	909	91,9	78	7,9
21.	Volim disciplinu koju imamo na zboru	813	82,2	176	17,8

Osobito pozitivno ocijenjene su tvrdnje: *volim putovati sa zborom* (98,3 % učenika), *volim se družiti s prijateljima iz zbora* (97,2 %), zadovoljstvo radom voditelja/voditeljice zbora izrazilo je čak 96,6 posto učenika, atmosferom na pokusima zadovoljno je 95,8 posto, rado javno nastupa 95,1 posto učenika, a 91,9 posto učenika smatra da pjevanje u zboru pridonosi njihovom osjećaju da rade nešto korisno. Iako također relativno visoko, ipak je najslabije ocijenjena svijest o osobnoj vrijednosti pojedinca unutar zbora za koju se pozitivno izrazilo 81 posto

učenika te potreba za discipliniranim radom u skupini koju je pokazalo 82,2 posto. Kao snažan motivator istaknule su se i glazbeno orijentirane tvrdnje koje opisuju interes za repertoar (slaganje 87,4%) i za glazbene nastupe (slaganje 95,1%). Usmjerenost na zajedništvo i druženje očituje se u ostalim odgovorima i varira od usmjerenosti na zabavu i njegovanje prijateljstva među članovima do suradničkog rada na dostizanju zajedničkih ciljeva.

Važnost za osobni napredak i priznanje drugih primjetna je iz odgovora koji sugeriraju usmjerenost na individualni rast i razvoj. Učenicima su bile ponuđene tvrdnje koje predstavljaju moguće osobne dobrobiti od zborskog pjevanja kao što su zadovoljstvo, samosvjesnost, samopoštovanje, osjećaj ponosa i pripadnosti, kompetitivnost, potvrđivanje vrijednosti i uspješnosti te osjećaj osobnog glazbenog razvoja i napretka. Iako je zbrsko pjevanje snažno orijentirana skupna aktivnost, ostvarenje individualnih potencijala i interesa svakog člana unaprijedit će ukupne ishode rada. Stoga je potrebno poticati individualizaciju u radu sa zborom, osobito u dijelu koji se odnosi na ostvarenje odgojnih uloga zborskog pjevanja.

Tabela 2. Važnost za osobni napredak i priznanje drugih

Redni broj odg.	Važnost za osobni napredak i priznanje drugih	Slaganje		Neslaganje	
		Broj odg.	%	Broj odg.	%
12.	Važan mi je moj osobni glazbeni napredak i razvoj	867	87,7	122	12,3
13.	Volim kada od drugih pjevača primam priznanje za svoj rad	868	87,8	121	12,2
14.	Volim kada od voditelja primam priznanje za svoj rad	902	91,2	87	8,8
15.	Volim se natjecati s drugima	522	52,8	467	47,2
16.	Pjevanje u zboru pridonosi mom osjećaju uspješnosti	832	84,1	157	15,9
17.	Pjevanje u zboru pridonosi mom osjećaju samopoštovanja	772	78,1	217	21,9
19.	Osjećam razvoj svojih umjetničkih sposobnosti	882	89,2	107	10,8
20.	Osjećam zadovoljstvo kada nešto dobro otpjevam	954	96,5	35	3,5
22.	Važno mi je da je moj zbor uspješan	875	88,5	114	11,5
23.	Važno mi je međusobno poštovanje između dirigenta i pjevača	957	96,8	32	3,2
24.	Važno mi je međusobno poštovanje među pjevačima	953	96,4	36	3,6
25.	Važno mi je što drugi pjevači misle o mom pjevanju	474	47,8	515	52,1

Učenici su najvažnijim procijenili osjećaj poštovanja i međusobnog uvažavanja između dirigenta i pjevača (96,8 % slaganja), kao i međusobnog poštovanja među pjevačima (96,4 % slaganja). Rezultati ukazuju i na važnost osjećaja zadovoljstva glazbenom ostvarenošću jer je česticu *osjećam zadovoljstvo kada nešto dobro otpjevam* pozitivno procijenilo čak 96,5 posto učenika. Također, visoki postotak slaganja od 91,2 posto učenici su iskazali pozitivnim odgovorom na tvrdnju *volim kad od voditelja primam priznanje za svoj rad*. Najveće su neslaganje s po-

nuđenim tvrdnjama učenici izrazili prema mišljenju drugih pjevača o njihovom pjevanju (samo 47,8 % slaganja) te prema kompeticiji u pjevanju u odnosu s drugim pjevačima u zboru (52,8 % slaganja) (tabela 2).

Ispitali smo razloge zbog kojih bi učenici najprije napustili zbor. Učenici su između ponuđenih razloga mogli odabrati najviše tri koje smatraju posebno važnima (tabela 3). Najčešće su se odlučivali za dva odgovora. Razlozi zbog kojih bi napustili zbor rangirani su prema važnosti na osnovi broja i udjela ispitanika koji su ih odabrali. Iz tabele 3 vidljivo je da je 44,2 posto (N=437) učenika kao primarni razlog za napuštanje zbora izabralo *loš raspored sati*, slijede *promjena voditelja* koju je odabralo 35,6 posto (N=352) te poremećeni odnosi među pjevačima zbog koji bi zbor napustilo 33,7 posto (N=333) učenika. Ulogu voditelja zbora učenici su istaknuli kao vrlo važnu za njihov ostanak u zboru jer se čestica *promjena voditelja* našla na visokom drugom mjestu razloga odustajanja, čak se pokazala važnijom od razloga koji uključuju odnose s ostalim učenicima u skupini.

Tabela 3. Razlozi napuštanja pjevačkog zbora

Rang prema važnosti	Razlog za napuštanje aktivnosti	N	%
1.	Loš raspored sati	437	44,2
2.	Promjena voditelja	352	35,6
3.	Loši odnosi među pjevačima/učenicima	333	33,7
4.	Odlazak mojih prijatelja	331	33,5
5.	Dosadan program	313	31,6
6.	Prijem u neku drugu aktivnost	185	18,7
7.	Strah od javnih nastupa	118	11,9
8.	Pretežak program	93	9,4

Poznavanje razloga učeničke zainteresiranosti za aktivnost jedan je od temeljnih preduvjeta za stvaranje uspješnog programa školskog pjevačkog zbora. Analizom i usporedbom odgovora učitelja iz različitih vrsta škola željelo se ustanoviti postoje li statistički značajne razlike između učiteljske percepcije razloga koji utječu na učeničku zainteresiranost. Rezultati istraživanja pokazali su da postoje takve razlike u čak četiri od sedam kategorija (tabela 4). Da je *interes za usavršavanjem pjevačkog glasa* značajniji razlog učeničke zainteresiranosti za sudjelovanje u zboru smatraju učitelji srednjih glazbenih škola (M=4,36) za razliku od ostalih kod kojih je taj interes značajno niže procijenjen. *Interes za aktivno bavljenje glazbom* također su značajnijim procijenili učitelji srednjih glazbenih škola (M=3,81), dok su, potpuno neočekivano, najmanje važnim procijenili učitelji osnovnih glazbenih škola. Takav rezultat iznenađuje, s obzirom na to da je upravo osnovna glazbena škola mjesto za koje se učenici odlučuju kako bi realizirali interese za aktivnim bavljenjem glazbom. Ipak, razlog takvoj procjeni možda se nalazi u svjesnosti učitelja zbornog pjevanja u osnovnim glazbenim školama da se učenici

u glazbene škole ne upisuju kako bi pjevali u zboru, nego kako bi naučili svirati instrument te stoga ne povezuju učenički interes za aktivno bavljenje glazbom s elementima važnima za zainteresiranost učenika za zbarsko pjevanje. Učitelji osnovne obvezne škole upravo taj razlog smatraju vrlo važnim. *Mogućnost dobivanja dobrih ocjena* kao razlog zainteresiranosti općenito je nisko ocijenjena, no i u toj kategoriji uočljive su statistički značajne razlike. Učitelji srednjih općeobrazovnih i osnovnih obveznih škola procjenjuju da su dobre ocjene značajno važniji razlog za zainteresiranost učenika u odnosu na učitelja glazbenih škola. Za učitelje srednjih glazbenih škola taj je razlog sasvim nevažan jer su ga ocijenili najnižim mogućim rangom ($M=7,0$). *Pozitivno motivirajuće djelovanje voditelja zbora* pozitivnije su procijenili učitelji osnovnih glazbenih škola ($M=1,78$), dok su učitelji srednjih glazbenih škola tu kategoriju značajno slabije procijenili ($M=4,45$).

Tabela 4. Mišljenje učitelja o razlozima zainteresiranosti učenika za zbarsko pjevanje s obzirom na vrstu škole

Interes	Škola	M	df	F	p
Interes za usavršavanjem pjevačkog glasa	Osnovna obvezna škola	5,73	3/195	3,91	0,0095
	Osnovna glazbena škola	6,56			
	Srednja općeobrazovna škola	5,28			
	Srednja glazbena škola	4,36			
Interes za aktivno bavljenje glazbom	Osnovna obvezna škola	4,00	3/195	3,29	0,0216
	Osnovna glazbena škola	6,11			
	Srednja općeobrazovna škola	4,22			
	Srednja glazbena škola	3,81			
Zanimljiv repertoar	Osnovna obavezna škola	3,78	3/195	2,31	0,0774
	Osnovna glazbena škola	2,89			
	Srednja općeobrazovna škola	4,61			
	Srednja glazbena škola	3,45			
Mogućnost dobivanja dobrih ocjena	Osnovna obvezna škola	4,68	3/195	4,99	0,0023
	Osnovna glazbena škola	4,89			
	Srednja općeobrazovna škola	4,56			
	Srednja glazbena škola	7,00			
Interes za druženje	Osnovna obvezna škola	3,34	3/195	0,82	0,4836
	Osnovna glazbena škola	4,00			
	Srednja općeobrazovna škola	3,50			
	Srednja glazbena škola	2,82			
Pozitivna, vedra atmosfera unutar zbora	Osnovna obvezna škola	2,68	3/195	1,33	0,2648
	Osnovna glazbena škola	1,78			
	Srednja općeobrazovna škola	2,56			
	Srednja glazbena škola	2,09			

Interes	Škola	M	df	F	p
Pozitivno motivirajuće djelovanje voditelja zbora	Osnovna obvezna škola	3,68	3/195	4,20	0,0065
	Osnovna glazbena škola	1,78			
	Srednja općeobrazovna škola	3,28			
	Srednja glazbena škola	4,45			

Analizom odgovora ispitanika o razlozima učeničke nezainteresiranosti za zbarsko pjevanje (Tabela 5), prema kojima je statistička značajnost utvrđena samo u kategoriji *strah i nelagoda od javnih nastupa* koju nastavnici osnovne obvezne škole smatraju važnijim čimbenikom nezainteresiranosti u odnosu na ostale učitelje ($M=4,93$), a osobito na učitelje osnovne glazbene škole koji istu kategoriju smatraju najmanje važnim razlogom ($M=6,78$), može se zaključiti da učitelji bez obzira na vrstu škole u kojoj trenutno djeluju kao zborovođe podjednako procjenjuju razloge nezainteresiranosti učenika. Iz rezultata se može zaključiti da navedeni razlozi predstavljaju demotivatore, prisutne u svim vrstama škola. Kao najviše procijenjeni demotivator pokazala se čestica *loš raspored* ($M=2,99$), a slijedi ju čestica *sveopća nezainteresiranost učenika za programe koje donosi škola* ($M=3,27$).

Tabela 5. Mišljenje učitelja o najčešćim razlozima napuštanja zbora s obzirom na vrstu škole

Razlog	Škola	M	df	F	p
Atraktivnost ostalih izvannastavnih aktivnosti ili nastavnih predmeta	Osnovna obvezna škola	3,60	3/195	1,23	0,30
	Osnovna glazbena škola	2,78			
	Srednja općeobrazovna škola	3,33			
	Srednja glazbena škola	2,64			
Težina sadržaja	Osnovna obvezna škola	4,98	3/195	0,83	0,48
	Osnovna glazbena škola	4,44			
	Srednja općeobrazovna škola	5,39			
	Srednja glazbena škola	5,36			
Nezanimljivost i zastarjelost repertoara	Osnovna obvezna škola	4,80	3/195	0,73	0,54
	Osnovna glazbena škola	4,33			
	Srednja općeobrazovna škola	4,11			
	Srednja glazbena škola	4,64			
Sveopća nezainteresiranost učenika za programe koje donosi škola	Osnovna obvezna škola	3,29	3/195	0,02	0,99
	Osnovna glazbena škola	3,33			
	Srednja općeobrazovna škola	3,22			
	Srednja glazbena škola	3,18			

Razlog	Škola	M	df	F	p
Strah i nelagoda od javnih nastupa	Osnovna obvezna škola	4,93	3/195	4,08	0,008
	Osnovna glazbena škola	6,78			
	Srednja općeobrazovna škola	5,11			
	Srednja glazbena škola	5,73			
Gubitak interesa za takav oblik provođenja slobodnog vremena	Osnovna obvezna škola	3,38	3/195	0,82	0,48
	Osnovna glazbena škola	3,33			
	Srednja općeobrazovna škola	3,28			
	Srednja glazbena škola	2,55			
Loš raspored	Osnovna obvezna škola	2,86	3/195	1,71	0,17
	Osnovna glazbena škola	3,11			
	Srednja općeobrazovna škola	3,61			
	Srednja glazbena škola	3,91			

Usporede li se odgovori učenika s odgovorima učitelja o ključnim razlozima za učeničko odustajanje od zbornog pjevanja, može se zaključiti da obje skupine ispitanika slično razmišljaju o negativnim utjecajima i razlozima odustajanja, što potvrđuje da su utvrđeni razlozi i okolnosti objektivna prepreka u kvalitetnijem izvođenju aktivnosti. Obje skupine ispitanika ocijenile su česticu *loš raspored sati* kao najznačajniji razlog napuštanja, odnosno nesudjelovanja u aktivnostima (tabele 3 i 5). Također, čestice *težina sadržaja* i *strah od javnih nastupa* obje su skupine ocijenile kao najmanje važan razlog odustajanja. S druge strane, primjetno je da u pogledu procjene zainteresiranosti postoje određene razlike u percepciji. Učenici pokazuju orijentiranost na glazbene aspekte zbornog pjevanja te na postizanje samoostvarenja putem sudjelovanja i druženja dok učitelji smatraju da je pri odabiru aktivnosti dominantna društvena komponenta.

Zaključak

Istraživanje je pokazalo da učenici pokazuju osobit interes prema aktivnostima iz područja koja se mogu obrazložiti kao aktivnosti usmjerene prema osobnom rastu i razvoju unutar grupe te prema zadovoljenju određenih afiniteta prema glazbi, pjevanju i zajedništvu. Većina omiljenih aktivnosti pripada području kulturne i javne djelatnosti školskog zbora te je vidljivo da učenici vrlo rado javno nastupaju, da ih u zbor privlači glazba koja se izvodi i mogućnost stjecanja i razvijanja prijateljskih odnosa s ostalim pjevačima. Kao primarni demotivatori pojavili su se organizacijski i socijalni utjecaji kao što su loš raspored i poremećeni odnosi među pjevačima i voditeljem. Također, istraživanje je potvrdilo da nema većih odstupanja u mišljenju učenika i učitelja o razlozima zainteresiranosti i nezainteresiranosti učenika za zbornu pjevanje, ali da su određena odstupanja prisutna s obzirom na vrstu škole u kojoj se aktivnost zbornog pjevanja izvodi. Može se zaključiti kako postoje brojne neglazbene dobrobiti zbornog pjevanja koje ne treba smatrati jedinstvenima niti isključivo karakterističnima za tu aktivnost. Pri-

mjetno je da i druge kvalitetno strukturirane obrazovne, sportske, umjetničke i kulturne aktivnosti slobodnog vremena djece i mladih utječu na razvoj nekih od navedenih osobina. Da bi se ostvario osobni napredak učenika u grupnoj aktivnosti kao što je zbor, potrebno je pristupiti učenicima s identifikacijom njihovih individualnih potreba te uvažavanjem i poštovanjem individualnih sklonosti, mogućnosti i osobina. Pozitivno orijentirani odnosi među članovima zbora jedan su od preduvjeta stvaranja pozitivne klime zbora, stoga je važno poticati i održavati takvu vrstu odnosa među pjevačima. Pjevanjem u zboru učenici ostvaruju osobne unutarnje potrebe za glazbenim učenjem i usavršavanjem, na zadovoljenje učeničkih potreba za stjecanjem samopouzdanja, razvoja kvalitetnih socijalizacijskih obrazaca ponašanja, potvrđivanja elemenata vlastite vrijednosti u odnosu na grupu te ostalih sastavnica povezanih s osobnim rastom i razvojem. Identifikacija pozitivno orijentiranih elemenata intrinzične i ekstrinzične motivacije učenika za zbarsko pjevanje ukazuje na velik i relativno nedovoljno iskorišten potencijal u glazbenom, odgojnom i kulturno-društvenom smislu. Ostvarenje navedenih potencijala primarno ovisi o kompetentnosti učitelja u području metodike rada s pjevačkim zborom te zadovoljenju minimalno nužnih, organizacijskih i materijalnih uvjeta za rad zbora.

Literatura

- Andrilović, V., Čudina, M. (1991). Psihologija učenja i nastave, Zagreb: Školska knjiga.
- Arasi, M. (2008). The Lifelong Impact of the Choral Experience. U: Holt, M., Jordan, J. (ur.), *The School Choral Program – Philosophy, Planning, Organizing and Teaching*. Chicago Illinois: GIA Publications, 1-42.
- Clift, S., Hancox, G. (2001). The perceived benefits of singing: Findings from preliminary surveys of a university college choral society. *The Journal of the Royal Society for the Promotion of Health*, 121(4), 248-256.
- Dubovicki, S., Svalina V., Proleta J. (2014). Izvannastavne glazbene aktivnosti u školskim kurikulumima. *Školski vjesnik*, 64(4) 553-578.
- Kokotsaki, D., Hallam, S. (2011). The perceived benefits of participative music making for non-music university students: A comparison with music students. *Music Education Research*, 13(2), 149-172.
- Krnić, M., Grgat, M. (2015). Izvannastavne glazbene aktivnosti u osnovnim školama Grada Splita. U: Atanasov Piljek, D., Jurkić Sviben, T. (ur.) *Istraživanja paradigmi djetinjstva, odgoja i obrazovanja*. Zagreb: Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 223 – 231.
- Lazibat, T., Dumičić, K. (2002). Upravljanje ljudskim resursima i permanentna izobrazba – temeljni čimbenici kvalitete. Zbornik 4. Hrvatske konferencije o kvaliteti *"Kvaliteta i napredak"*, Rovinj. Rovinj: Hrvatsko društvo za kvalitetu, 127-134.
- Mlinarević, V., Brust Nemet, M. (2012). *Izvannastavne aktivnosti u školskom kurikulumu*. Osijek: Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku, Učiteljski fakultet u Osijeku.
- Petz, B. (2005). (ur.) Psihologijski rječnik. Jastrebarsko: Naklada Slap.
- Previšić, V. (1987). *Izvannastavne aktivnosti i stvaralaštvo*. Zagreb: IGRO: Školske novine.
- Radočaj-Jerković, A. (2009). Pjesma i pjevanje u općeobrazovnoj školi. Magistarski rad. Zagreb: Muzička akademija u Zagrebu.

- Radočaj-Jerković, A. (2016). Uloga zborskoga pjevanja u kurikulumu suvremene škole. Doktorski rad. Zagreb: Filozofski fakultet u Zagrebu. DD 102928.
- Reeve, J. (2010). Razumijevanje motivacije i emocija. Zagreb: Naklada Slap.
- Šiljković, Ž., Rajić, V., Bertić, D. (2007). Izvannastavne i izvanškolske aktivnosti. *Odgojne znanosti*, 9 (2), 113-145.
- Šulentić Begić, J. (2010). Problematika pjevačkog zbora mlađe školske dobi. *Tonovi*, 55, 33-44.
- The Chorus Impact Study. How Children, Adults, and Communities Benefit from Choruses (2009). Washington D.C.: Chorus America. Dostupno na: <https://www.chorusamerica.org/publications/research-reports/chorus-impact-study>. (4. 8. 2015.).
- Vidulin-Orbanić, S. (2008). Poticanje individualnog razvoja učenika izvannastavnim glazbenim aktivnostima. *Tonovi*, 52, 85-91.
- Vizek Vidović, V., Rijavec, M., Vlahović-Štetić, V., Miljković, D. (2014). *Psihologija obrazovanja*. Zagreb: IEP – Vern.
- Vukasović, A. (1999). *Pedagogija*. Zagreb: Hrvatski katolički zbor Mi.
- Zrilić, S. Košta, T. (2009). Učitelj – kreator izvannastavnih aktivnosti. *Magistra Jadertina*, 4 (4), 159-171.

dr Antoaneta Radočaj-Jerković, mr Majda Milinović

The Factors and Circumstances Affecting the Direction and Type of Students' Motivation to Participate in School Choirs

Summary

The school choir represents a central extracurricular musical activity. It is considered that choir singing develops a sense of self-confidence, responsibility, inclination toward socially beneficial work, competency to work in groups and that it helps develop emotional traits such as empathy and emotional sensitivity. Seeing as how choir singing shows musical as well as major educational, cultural and social potential, it is important to examine the factors that affect the decline of the students' interest in taking part. In this regard, the authors discuss the issue of motivation of today's students for singing in choirs. The aim of the research was to identify the most common reasons why students choose to join the school choir, but also the reasons and circumstances that lead to leaving it. For this purpose, the opinion of students and teachers was examined in order to establish whether there are differences in perception between the groups.

Key words: motivation, extracurricular activities, choir singing, school choirs.